

พิพิธภัณฑ 6 ตุลา – ธนาพล อิวสกุล มือที่พยายามปะติดปะต่อเศษเสี้ยวประวัติศาสตร์การเมืองไทย

พิพิธภัณฑ 6 ตุลา เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของ ธนาพล อิวสกุล, ภัทรกร ภูทอง, อีระวัฒน์ รุจินธรรม และ เบญจมาศ วินิจจะกุล โดยพวกเขาหวังให้มันเป็นสถานที่ที่เก็บวัตถุพยานเกี่ยวกับเหตุการณ์ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เอาไว้ อาทิ กางเกงยีนส์ของผู้เสียชีวิต ลำโพงที่มีรอยกระสุน ประตูดัง รวมถึงเอกสาร คำให้การต่างๆ

หากถามถึงวารสารทางสังคมศาสตร์ในทศวรรษ 2510 หลายคนคงนึกถึง *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* และถ้าถามถึงวารสารสังคมศาสตร์ในสังคมไทยปัจจุบัน หลายคนคงกล่าวว่า *ฟ้าเดียวกัน* เป็นวารสารสังคมศาสตร์ที่น่าเสนอข้อมูลความรู้อย่างเข้มข้น ชัดเจน ตรงไปตรงมา และมีพลังเพียงพอที่จะเปิดโลกทรรศน์ให้ใครอีกหลายคน

ธนาพล อิวสกุล บรรณาธิการบริหารสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน หนึ่งในผู้ริเริ่มโครงการ ‘บันทึก 6 ตุลา’ และชายผู้พยายามผลักดันโครงการดังกล่าวไปให้ไกลกว่านั้น เพื่อจำลองบริบททางสังคมการเมือง วัฒนธรรมของเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 สะกดรอยประวัติศาสตร์กลับไปสู่เช้าวันนองเลือดวันนั้น ในโครงการ ‘พิพิธภัณฑ 6 ตุลา’

ธนาพล เล่าให้เราฟังด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มว่า ย้อนกลับไป 20 ปีที่แล้ว เมื่อครั้งเขาเป็นบัณฑิตใหม่ และได้มีโอกาสกลับไปเยี่ยมดึก

องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขาได้พบกับลำโพงที่
ครั้งหนึ่งเคยทำหน้าที่กระจายเสียงจากเวทีนักศึกษา

รอยกระสุนที่เห็นเป็นประจักษ์ และคำยืนยันจากปากของ
ศ.ดร.ธงชัย วินิจจะกูล ทำให้เขาตัดสินใจในทันทีว่าต้องนำมัน
กลับบ้าน ก่อนที่มันจะถูกทิ้งและหายไปในช่วงเวลาเช่นสิ่งของและ
วัตถุทางประวัติศาสตร์อื่นๆ และต้องนับว่าการตัดสินใจครั้งนั้น
เป็นเรื่องที่ถูกต้อง เพราะต่อมามันได้ถูกนำมาจัดแสดงในนิทรรศ
กาล ‘ประจักษ์ | พยาน’ ร่วมกับประตูดง และกางเกงยีนส์ของ
दनัยศักดิ์ เอี่ยมคง

แม้ว่าโครงการพิพิธภัณฑ 6 ตุลา เพิ่งจะอยู่ในขั้นตั้งไข่ และยัง
ห่างไกลจากความเป็นจริงมากนัก โดยเฉพาะในแง่เงินทุน แต่
สายตาของเขาก็ยังบ่งบอกถึงความเชื่อมั่น ศรัทธา และพร้อมรอ
คอย ถึงแม้มันอาจจะต้องใช้เวลานานนับจากนี้มากกว่า 10 ปีก็ตาม

อะไรคือจุดเริ่มต้นของโครงการ ‘บันทึก 6 ตุลา’

ผมนัดพบศาสตราจารย์ธงชัย วินิจจะกูล ในงานรำลึก 20 ปี 6

ตุลา เมื่อปี 2539 อาจารย์ชวนผมไปเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูลในงานวิจัยของเขา ทำให้ผมมีโอกาสดำเนินข้อมูล คำให้การต่างๆ ในจดหมายเหตุ ซึ่งผมน่าจะเป็นคนแรกที่เข้าไปใช้บริการในส่วนที่เก็บข้อมูลของเหตุการณ์ 6 ตุลา ตอนนั้นเห็นว่ายังรก มีฝุ่นเต็มไปหมด เมื่ออ่านแล้วก็นำไปคุยกับอาจารย์ ก่อนมาเป็นส่วนหนึ่งในงานวิจัยของอาจารย์เรื่อง ‘ความทรงจำฝ่ายขวา’

ช่วงที่อาจารย์กลับมาเมืองไทยก็ไปตามสัมภาษณ์ฝ่ายขวาด้วยกัน เราต้องเข้าใจก่อนว่าอาจารย์ธงชัยเป็นผู้ถูกกระทำ เป็นพวกฝ่ายซ้าย คนที่พิศสุดคือ อุทาร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา เขาเป็นคนที่จัดรายการวิทยุยานเกราะในวันนั้น เราก็อธิบายจดหมายแนะนำตัว บอกว่าอยากสัมภาษณ์และทิ้งเบอร์โทรศัพท์ ไม่นานเขาก็ติดต่อกลับมา บอกว่าอยู่ที่ไหน และมาเจอเมื่อไรก็ได้ จำได้ว่าพอไปถึงบ้าน ภรรยาของเขาชี้หน้าและพูดว่า ‘เรื่องมันจบไปตั้งนานแล้วจะมาคุยอีกทำไม’ ตอนนั้นคุยกันไปประมาณสองถึงสามชั่วโมง ถึงที่สุดไม่ว่าจะถามอะไรออกมา อุทาร์ก็จะมีธงอยู่คนเดียวคือ ‘ผมทำเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์’

หลังจากนั้น ประมาณปี 2559 เราจัดงานรำลึก 40 ปี 6 ตุลาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็เริ่มมีไอเดียอยากทำโครงการบันทึก 6 ตุลา เพราะมีเอกสารสำคัญอยู่ในมือเยอะ ต่อมาเราจึงมีความคิดอยากทำหนังสือเรื่องหนึ่ง พอลองมองกลับไปก่อนหน้านี้ เหตุการณ์ 6 ตุลา ก็คิดถึงเหตุการณ์ช่วงไฟฟ้านครปฐมที่ถูกแขวนคอ คิดถึงประตูที่เขาถูกแขวนเอาไว้ ตอนแรกก็ไม่คิดว่าประตูจะยังอยู่ ลองคิดสิว่า ภาพช่วงไฟฟ้าสองคนกับประตูที่เขาถูกแขวนคอ ผ่านไป 40 กว่าปีมันยังจะอยู่ที่เดิมอีกหรือ ก็คล้ายๆ ตอนที่ไปเจออุทาร์ที่ยังอยู่ที่เดิมนี่แหละ เหมือนรอเราไปหา

แต่ข้อจำกัดของโครงการบันทึก 6 ตุลา คือถ้ามันไม่ใช่เอกสารจะเอาอย่างไรดี อย่างประตูเนี่ยถ่ายเสร็จเอาอย่างไรต่อดี เพราะวันใด

วันหนึ่งมันก็ต้องย้ายหรือทำใหม่ จึงเจรจากับเจ้าของว่าเดี๋ยวทำ
ประตูใหม่ให้สวยกว่าเดิมแล้วขอเก็บอันเก่าไว้

ถึงที่สุดนำมาสู่ความคิด ในการทำจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ 6 ตุลา ซึ่งมีสี่
คนคือ ผม อ้อ—ภัทรกร ภูทอง เปีย—ธีระวัฒน์ รุจินธรรม และพี
เบญ—เบญจมาศ วินิจจะกุล วิธีคิดของเราคือเก็บของเอาไว้ก่อน
ทำบทธนิตรรศการ ออกแบบตึก ร้องหาเงิน หาสถานที่เป็นขั้นตอน
สุดท้าย แม้ถ้าโครงการนี้มันไม่สำเร็จ อย่างน้อยวัตถุต่างๆ ก็ยัง
อยู่กับเรา ประตูจะไม่ถูกทำลายกลายเป็นเศษเหล็ก

ทำไมถึงต้องเป็น 6 ตุลา เหตุการณ์ในวันนั้นสำคัญอย่างไร

ส่วนหนึ่งมันเป็นความสนใจส่วนตัวของผม และ 6 ตุลา เป็น
ประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้ไกลมาก พยานหลายคนมันยังมีชีวิตอยู่
สามารถไปสัมภาษณ์ หาวัดถูกพยานได้ แต่ที่สำคัญอยู่ที่เรามองว่า
6 ตุลามันคืออะไร เหตุการณ์ทางการเมือง เหตุการณ์ความรุนแรง
หรือมันเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาการเมืองไทยที่ยืดเยื้อมาถึงปัจจุบัน

สำหรับผม ไม่ได้สนใจแค่วันนั้นเกิดอะไรขึ้นบ้าง มันน่าสนใจ
เพราะมันเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาการเมืองไทยที่ยืดเยื้อมาถึง
ปัจจุบัน ซึ่งจริงๆ แล้วสถานการณ์ทางการเมืองทั่วโลกล้วนไม่
สามารถตัดจบภายในตัวมันเอง มันจะมีความเกี่ยวข้องต่อไปยัง
เหตุการณ์อื่นๆ และหลงเหลือมรดกทิ้งไว้ เช่น การปกครองแบบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่เราเปลี่ยนแปลงกันมาตั้งแต่ 24
มิถุนายน 2475 มันก็ยังมีมรดกหลายอย่างมาถึงปัจจุบันนี้ ฉะนั้น
เวลาเราบอกว่าเราสนใจประวัติศาสตร์ทางการเมือง มันมีความ
หมายมากกว่าแค่ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร

เหตุการณ์ 6 ตุลา ส่งผลมาถึงในปัจจุบันอย่างไรบ้าง

ในแง่ของกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ถ้า 14 ตุลา 2516

คือการเคลื่อนไหวมวลชนครั้งใหญ่ที่สุดและเป็นการปลุกองค์กร
ทหารให้กลับเข้ากรมกองเป็นครั้งแรกนับแต่ก่อนการปฏิวัติ
2475 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะทหารชุดรัฐประหาร 2490
ซึ่งครองอำนาจต่อเนื่องจนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลา ดังนั้น
เหตุการณ์ 6 ตุลา จึงเป็นการหยุดการเคลื่อนไหวของมวลชน 6
ตุลา คือการป้องกันและโต้กลับของพลังอนุรักษ์นิยม 6 ตุลา คือ
จุดสูงสุดของฝ่ายขวา

เวลาเราบอกว่า ทหารแทรกแซงการเมืองไทย ส่วนหนึ่งต้องเข้าใจ
ก่อนว่า ก่อนปี 2475 องค์กรทหารเป็นหนึ่งในองค์กรที่ก้าวหน้า
ที่สุดในประเทศ มีทั้งการจัดตั้งโรงเรียน วารสาร และมีการส่ง
นักเรียนไปเรียนต่างประเทศ ทหารชุดก่อนการปฏิวัติ 2475
ไม่ใช่ทหารแบบ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หรือทหารในยุคนี้นะ
ทหารยุคก่อนไปเรียนเมืองนอก จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไปเรียน
ที่ฝรั่งเศส พระยาทรงสุรเดชไปเรียนที่เยอรมนี หลายคนออกไป
เห็นโลกกว้างมามาก

แต่ในปี 2490 ความขัดแย้งทางการเมืองทำให้ทหารหันกลับไป
ร่วมมือกับฝ่ายคณะเจ้า จับมือกันล้มปีกคณะราษฎรของฝ่าย
อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ และเป็นจุดเปลี่ยนเดียวกันที่ทำให้เกิดคำ
ว่า ‘ทุนนิยมขุนนางไทย’ ทหารเข้าไปนั่งในบอร์ดรัฐวิสาหกิจเยอะ
เยอะไปหมด ทหารตั้งบริษัท ทั้งพวกที่ตั้งแบบถูกกฎหมาย และผิด
กฎหมายอย่างค้ำฝืน หรือตั้งบริษัทผี ซึ่งปัจจุบันเราก็ได้เห็นว่า ทุก
ครั้งที่รัฐประหารและทหารเข้ามานั่งในบอร์ดรัฐวิสาหกิจ ก็เป็น
มรดกจากหลังการรัฐประหาร 2490 ทั้งนี้

หลังจากที่ล้มรัฐบาลคณะราษฎร องค์กรทหารก็อยู่ในอำนาจยาว
จนถึงยุคจอมพลถนอม กิตติขจร ก่อนถูกล้มโดยสิ่งที่เรียกว่า
ชนชั้นกลาง ซึ่งก่อนหน้าปี 2475 ยังเรียกได้ว่าเป็นหน่ออ่อน แต่
ได้เติบโตขึ้นเรื่อยๆ หลังยุคพัฒนาประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะ

รัชต์ แต่ถ้ามองแบบอาจารย์เกษียร เตชะพีระ ชนชั้นกลางที่มีความก้าวหน้าในทศวรรษ 2510 และล้มรัฐบาลทหารของ พลเอก สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี 2535 พลังของชนชั้นกลางอันเดียวกัน กลายเป็นพลังที่ไปเรียกทหารมารัฐประหารในปี 2549 และ 2557

ดังนั้นเวลามองการเมืองไทย เราต้องมองมันเป็นพลวัตคือ ในกลุ่มพลังเดียวกัน ใช่ว่าตลอดประวัติศาสตร์เขาจะมีความคงเส้นคงวา เช่นเดียวกับกลุ่มนักศึกษาที่เคยเป็นฝ่ายก้าวหน้าในช่วง เหตุการณ์ 6 ตุลา วันนั้นคุณเคยถูกไล่ฆ่า ถูกมองไม่เป็นมนุษย์ แต่พอมาถึงปัจจุบัน หลายคนจากเหตุการณ์ 6 ตุลา กลับกลายเป็น พวกเรียกร้องให้ทหารออกมารัฐประหาร

ในสังคม ในการเมืองไทย มันก็มีพลังที่เรียกว่าไม่หยุดนิ่ง มันมี พลวัต ฝ่ายที่เรียกว่าปีกก้าวหน้าในอดีต มันไม่ใช่ว่าจะก้าวหน้า ตลอดไป มันมีบริบท มันมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

อะไรคือความเลวร้ายที่สุดของเหตุการณ์ 6 ตุลา

การที่มีคนดีใจกับความสูญเสีย เหตุการณ์ 6 ตุลา คนตายมีไม่ถึงร้อยคน น้อยกว่าช่วงสงครามหรือสงครามตเลียอีก แต่ปัญหามันไม่ได้อยู่ที่ปริมาณหรือเปล่า

เราเห็นภาพความโหดเหี้ยมในการทำร้ายนักศึกษา หรือภาพที่คนดีใจกับความตายโดยไม่รู้สึกละอายใจ ถ้าเราถอยออกมาอีกหน่อย เราจะเห็นว่า เฮ้ย! คนเหล่านั้นไม่ถือความเป็นมนุษย์เลยนี่หว่า และถ้าลองถามย้อนกลับไ้ว่า ทำไมคนถึงดีใจกับความตายได้แบบนี้ มันแปลว่าต้องมีการปลูกความเชื่ออะไรบางอย่างมากพอสมควร ความเชื่อที่เพียงพอทำให้คนเราฆ่ากันได้ และใครล่ะ ที่อยู่เบื้องหลังความเชื่อนี้

ถึงที่สุด จิตใต้สำนึกที่สั่งให้คนกลุ่มหนึ่ง ‘ฆ่ามันเลยวะ’ มันต้องมีแรงจูงใจจากอะไรที่มันใหญ่และสูงส่ง ฝ่ายขวาทุกคนที่ผมไปสัมภาษณ์มา พอผ่านมา 20-30 ปีแล้วจะมีตรรกะง่ายๆ อย่างเช่นที่เราทำไปก็ยิ่งดีกว่าเขมรแดง หรือถ้าเราไม่หยุดพวกนักศึกษาคอมมิวนิสต์คงมีคนตายเป็นล้าน หรือการฆ่าคนมันก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่ดี แต่ถ้าเราปล่อยนักศึกษาเหล่านี้ไว้ อาจจะมีคนตายเพิ่มมากกว่านี้ เพราะฉะนั้นหยวนๆ ก็ได้ และสำหรับผมสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เรียกว่าเป็นความรุนแรง

ดังนั้น เวลาเราบอกว่าอยากทำพิธีพืชรกัณฑ์ 6 ตุลา เราไม่ได้อยากพูดถึงแค่เพียงวัน เวลา สถานที่ของเหตุการณ์ 6 ตุลา เราอยากพาไปลึกมากกว่านั้น เช่น อะไรที่หล่อเลี้ยงให้คนเหล่านี้คิดอะไรบ้าบอๆ พวกนี้ได้ อะไรคืออุดมการณ์ที่สูงส่งซิบหายของคุณ ที่ทำให้คุณสามารถฆ่าคนได้

เป็นไปได้ไหมที่เหตุการณ์แบบ 6 ตุลาจะเกิดขึ้นอีกครั้งในสังคมไทย

ผมไม่เชื่อเรื่องประวัติศาสตร์ซ้ำรอย เพราะสังคมมีพลวัต แม้กระทั่งฝ่ายขวาใน 6 ตุลา อยากทำเหมือนเดิมก็ไม่ได้แปลว่าจะได้รับผลกลับมาเหมือนเดิม

ผมคิดว่าในแง่ของการเมือง ทุกอย่างมันมีต้นทุน การเมืองมันไม่ได้เป็นอะไรที่ง่าย ๆ ว่า คุณเคยทำแบบนี้แล้วสำเร็จเมื่อ 20-30 ปีที่แล้ว ปัจจุบันจะสำเร็จเหมือนเดิม 100 เปอร์เซ็นต์ มันไม่ง่ายขนาดนั้น สังคมการเมืองมีพลวัตมากขึ้น ช่องทางในการสื่อสารมันมีมากขึ้น

ในปัจจุบัน โลกมันมี 2 ใบ โลกความเป็นจริง กับโลกออนไลน์ ซึ่งมันสะท้อนว่าไม่มีโลกที่ผูกขาดแบบเบ็ดเสร็จเหมือนเดิมอีกแล้ว เพราะฉะนั้นคุณเลยเห็น #โตแล้วเลือกเองได้ สังคมปัจจุบัน มันยากที่จะมีอำนาจอะไรที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาด ยังไม่รวมว่าเราเปลี่ยนรัชสมัย นี่ก็อีกปัญหาหนึ่งเลย อะไรที่เป็นฉันทามติเดิมที่เคยอยู่ร่วมกันของสมัยที่แล้ว ตรงนี้เรายังไม่รู้เลยว่าอะไรยังใช้ได้ อะไรใช้ไม่ได้

ถ้าเกิดให้เปรียบเทียบสังคม การเมือง วัฒนธรรมในช่วง 6 ตุลา 2519 กับปัจจุบัน สังคมเราเดินหน้า-ถอยหลัง อย่างไรบ้าง

ผมคิดว่าถ้ามองในแง่ดี คนที่เคยดีใจ แซ่ซ้องสรรเสริญในวันที่ 6 ตุลาว่าที่ทำไปเป็นความดี เป็นวีรกรรมของตัวเอง มีใครกล้าบอกไหมว่า ผมเป็นฮีโร่เอาไม้ฟาดคนที่ถูกแขวนคอ อย่างน้อยเรื่องเหล่านี้มันก็ไม่มีใครรับได้แล้วว่ามันเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้น เป็นสิ่งดีงาม เป็นวีรกรรม

แต่ในปัจจุบัน ผมว่ามันก็เลวร้ายไปอีกแบบหนึ่ง มีการอ้าแง้นอ้างนี่ อ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การใช้กฎหมายผิดๆ เพื่อปิดปากประชาชน รวมถึงตุลาการภิวัตน์ที่ทำให้ศาลถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง เรื่องกระบวนการยุติธรรม 40 ปีที่แล้ว มันคงไม่ห่วยเท่าตอนนี้

เพราะมันไม่มีสิ่งที่เรียกว่า ตูลาการวิวัฒน์ ก่อนหน้าปี 2549 คุณจะไม่เห็นบรรดาผู้พิพากษากลายเป็นส่วนหนึ่งของการตั้งองค์กรอิสระที่มีอำนาจพ้นนักการเมือง และส่งเรื่องกลับมาให้ผู้พิพากษาอีกรอบหนึ่ง หรือ[กรณีคำตัดสิน ม.จ.จุลเจิม ยุคล](#) กับพรรคอนาคตใหม่ หรือกรณีคุณสฤณี อาชวานันทกุลก็เหมือนกัน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาได้ไม่เกิน 12-13 ปี และมันส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของศาล

ในแง่ของสิทธิเสรีภาพ มันก็ต้องดีกว่าช่วง 6 ตุลาอยู่แล้ว แต่มันก็ไม่ได้ดีอย่างที่ควรจะเป็น สังคมไทยเคยอยู่ในสถานะที่ดีกว่าตอนนี้เยอะและเราอยู่กันได้ อย่างน้อยที่สุด ผมคิดว่าเราต้องกลับไปก่อนการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ช่วงที่สังคมไทยมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความเห็น การชุมนุม ภายใต้สิทธิรัฐธรรมนูญ ก่อนรัฐประหาร 19 กันยายน คุณจะไม่เห็นทหารมาแทรกแซงการเมือง ไม่เห็นทหารไปนั่งบอร์ดรัฐวิสาหกิจ ไม่เห็นทหารเองบฯ กลางไปซื้ออาวุธแทนที่จะไปช่วยน้ำท่วม การที่ทหารมีบทบาททางการเมืองอย่างนี้ กลายเป็นเรื่องปกติของคนจำนวนหนึ่ง สมมติ ผมอายุ 18 ปี ผมจำความได้ตอน 6 ขวบ ผมก็คิดว่ารัฐประหารเป็นเรื่องปกติ ทั้งที่จริงแล้ว ภายหลังศตวรรษที่ 21 รัฐประหารไม่ใช่เรื่องปกติ มันเป็นเรื่องที่เลวร้ายและล้าหลัง

การทำรัฐประหารในประเทศไทยตรงกับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ที่เรียกว่า การผ่าเหล่า (Mutation) เพราะในขณะที่ทั่วโลกกำลังหันไปในทิศทางที่รัฐประหารเป็นสิ่งตรงข้ามกับประวัติศาสตร์ กลับกลายเป็นว่าประเทศไทยใช้รัฐประหารเป็นวิธีการแก้ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งสุดท้ายมันก็แก้ไม่ได้

ถึงที่สุดผมคิดว่า ระบบการปกครองที่ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จและกินรวบแบบคณะรัฐประหารมันใช้ไม่ได้อีกแล้ว มันไม่มีอำนาจไหนเบ็ดเสร็จอีกต่อไปแล้ว แม้ใครบอกว่าการเลือกตั้งครั้งนี้เป็น

ชัยชนะของ พล.อ. ประยุทธ์ และเป็นความพ่ายแพ้ของฝ่าย
ประชาธิปไตย แต่สำหรับผมถึงแม้ฝ่ายประชาธิปไตยจะยังไม่ชนะ
แต่มันก็ยังไม่แพ้ คณะรัฐประหารยังไม่สามารถซื้อใจประชาชนได้
ถ้าเขาซื้อใจประชาชนได้จริง เขาชนะถล่มทลายไปแล้ว ไม่ต้องใช้
สมาชิกวุฒิสภา 250 เสียงมาโหวตหรอก

ไม่นานมานี้ พล.อ.ประยุทธ์ ออกมาถามว่า อยากอยู่กับประยุทธ์
แบบก่อนหรือหลังรัฐประหาร ถ้าเรามองออกไปนอกประเทศบ้าง
การที่เรามีผู้นำแบบนี้ เป็นอะไรที่โคตรป่าเถื่อน ลองเปิดตาดูโลก
จะรู้ว่าสิ่งเหล่านี้มันเป็นสิ่งตกค้างทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ควร
ตกค้างในไทยแล้ว

ถึงที่สุดแล้วมันอยู่ที่เราจะมองว่า คุณปกครองคนในสังคมสมัย
ใหม่ด้วยอะไร อำนาจหรือเหตุผล ถ้าปกครองด้วยอำนาจ คุณบอก
ว่าภูมิอำนาจจะสั่งยังไง ตัดสินยังไงก็ได้ ใครเป็นพวกกูก็ตัดสินให้
รอด ใครไม่ใช่ก็ตัดสินให้ผิด แต่ถามอีกรอบ สังคมที่ปกครองด้วย
อำนาจมันพังมากี่ทีแล้ว ถึงที่สุดคุณจะใช้ตรรกะแบบนี้ไปได้ถึงไหน
พอกระบวนการยุติธรรมลงมายู่กับการเมือง มันก็เละ

ทำไมภาครัฐถึงพยายามทำเหมือนว่า 6 ตุลา ไม่เคยเกิดขึ้นในสังคมไทย

ก่อนหน้านี้การเขียนประวัติศาสตร์แบบไทยเป็นวิธีที่อาจารย์ธงชัยเรียกว่า ราชอาณาจักรนิยม คือมีกษัตริย์เป็นศูนย์กลางของความเจริญรุ่งเรือง แบ่งยุค แบ่งสมัย ตามราชวงศ์ แต่ต่อมาคนเริ่มตั้งคำถามว่าทำไมมีแต่ประวัติศาสตร์ของพระมหากษัตริย์ ทำไมถึงไม่มีประวัติศาสตร์ของประชาชนบ้าง

แต่ปัญหาที่สำคัญก็คือว่า เราอธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างไร ถ้าจำได้สมัยรัฐบาล คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีหนังสือประวัติศาสตร์ไทยออกมาเล่มหนึ่ง ภายในมีการพูดถึงเหตุการณ์ 14 ตุลา และอธิบายว่าที่ประเทศยังอยู่รอดถึงปัจจุบัน เพราะทรงมีพระราชดำรัสให้ทุกคนรักสามัคคี ดังนั้นถึงที่สุด ถ้าเรามีการพูดถึง 6 ตุลาในแบบเรียน เราก็จะพบคำอธิบายอย่างเช่น ประเทศไทยมีพ่อบ้านที่ดีช่วยแก้ไขความขัดแย้งให้ประเทศไทยกลับมามีความสุขเหมือนเดิม ดังนั้น ปัญหาหลักมันไม่ได้อยู่ที่การพูดหรือไม่พูดถึงเหตุการณ์ไหน แต่มันคือ เราอธิบายเหตุการณ์เหล่านั้นในแบบเรียนอย่างไรต่างหาก

ในมุมมองของคุณ มันคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงแค่ไหน

ผมไม่ชอบคำว่าคลาดเคลื่อนนะ เพราะเวลาเราบอกคลาดเคลื่อนเหมือนเรากลายเป็นพวกรู้ดี เหมือนเรามีไม้บรรทัดอันนึงและคุณบอกว่าอันนี้ผิด อันนี้ถูก ผมคิดว่ามันอยู่ที่เสรีภาพ ผมไม่แน่ใจนะ ผมไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญเรื่องแบบเรียน ผมไม่แน่ใจว่าเรามีเสรีภาพแค่ไหนในการผลิตแบบเรียน

สมมติว่า ผมอยากจะผลิตแบบเรียนเวอร์ชันฟ้าเดียวกันสำหรับเด็ก ป.3 และผมอยากให้บรรจุในหลักสูตร ผมต้องทำอะไร มีโรงเรียนไหนที่จะใช้ของผมบ้าง ผมคิดว่ามันไม่ใช่การบอกว่าอะไร

มันถูก-ผิด มันคือเสรีภาพในแง่ของการใช้ การทำ ว่าเปิดกว้างแค่ไหน ซึ่งส่วนตัวผมไม่คิดว่ามันจะเปิดกว้างมากเท่าไร

ส่วนหนึ่งเราทำสำนักพิมพ์ ซึ่งชัดเจนอยู่แล้วว่าเลือกข้าง สำนักพิมพ์เราไม่เอารัฐประหาร เราไม่เอาการแทรกแซงนอกระบบ ซึ่งผมคิดว่ามันเป็นปกติที่โลกมันต้องเลือกข้าง แต่ปัญหาของมันคือสังคมเรามีเสรีภาพ มีพื้นที่ให้การเลือกข้างแบบนี้ไหม เลือกข้างไม่ได้หมายความว่าอะไรก็ได้ มันต้องมีตรรกะ ตัวอย่างทฤษฎีรองรับ ผมบอกได้ว่ารัฐประหารเป็นสิ่งที่เลวร้ายล้าหลัง ส่วนหนึ่งที่มีการเมืองไทยไม่พัฒนาก็มาจากการรัฐประหาร และถ้าถามว่าผมเขียนได้ไหม ผมไม่คิดว่าจะเขียนได้

ส่วนตัวผมไม่ได้มองว่าการศึกษาในระบบมีประสิทธิภาพขนาดนั้น ซึ่งถ้ามันมีประสิทธิภาพคุณก็จะอธิบายเกี่ยวกับ นักเรียนที่ทำพานไหว้ครู ใจมดี คสช. ทั่วประเทศได้อย่างไร และเรื่องที่เด็กหลายคนทั่วประเทศบอกว่า วุฒิสภาเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เป็นส่วนเกินของประชาธิปไตยไทย คุณจะอธิบายอย่างไร

มันมีสิ่งที่คนเข้าถึงมากกว่าแบบเรียนที่น่าอุดมการณ์หลักมาขยายผลต่อ อย่าง เพลงหรือละคร มันเป็น Soft Power ที่ทำให้คนซึมซับ บางคนบอกว่าคนไทยไม่สนใจประวัติศาสตร์ แต่สมัยอยุธยาผ่านมา 200 กว่าปีแล้ว คนไทยยังเกลียดพม่าจับหาย เจอพม่าก็บอกว่าเขาเป็นข้าศึก เจอเขมรก็บอกว่าเป็นพวกทรยศไว้ใจไม่ได้ มองลาวก็เห็นเป็นลูกน้อง เวียดนามก็เป็นศัตรูคู่แค้นที่เราไม่เคยชนะ มาเลเซียคือที่อยู่ของพวกผู้ก่อการร้าย มันมีความเชื่ออะไรแบบนี้ที่ฝังลึกอยู่ และจะบอกว่าบอกคนไทยไม่มีความทรงจำได้อย่างไร

เมื่อไรเราจะได้เห็นพิพิธภัณฑ 6 ตุลา

พูดเลยว่า 10 ปี แต่สำหรับผมมันก็ไม่นาน เพราะผมยังรู้สึกว้าตอน

ที่ไปช่วยจัดงานรำลึก 20 ปี 6 ตุลา ยังเหมือนเมื่อก่อนอยู่เลย
โครงการนี้เราทำกันทั้งหมดแค่ 4 คน มันจะเป็นไปได้อย่างไรที่ปี
หน้าพิพิธภัณฑสถานจะแล้วเสร็จ

ตอนนี้ผมอยากให้เห็นคำสั่งเกี่ยวกับการปฏิบัติการ 6 ตุลา เพราะ
ผมเชื่อว่า 6 ตุลามันมีการเตรียมการ ย้อนกลับไปวันที่ 6 ตุลา
2519 เริ่มมีการยิงกันตอนตี 5 คนเหล่านั้นมาจากไหน ถ้ามาจาก
ประจวบคีรีขันธ์ คนเหล่านี้ออกจากประจวบคีรีขันธ์กี่โมง และมา
ถึงธรรมศาสตร์กี่โมง สิ่งเหล่านี้มันไม่ใช่อยู่ๆ ปลุกให้ลุกออกจาก
เตียงมาทำได้เลย ซึ่งจริงๆ ผมอยากทำเป็นหนังสือย้อนกลับไปเล่าที่
ละขั้นตอนด้วยเหมือนกัน ถ้ามีหลักฐานเพียงพอ

ถึงที่สุด ถ้าพิพิธภัณฑสถาน 6 ตุลาไม่สำเร็จก็ไม่มีปัญหา อย่างน้อยผม
คิดว่าผมก็ได้รักษาวัตถุจำนวนหนึ่งเอาไว้ และถ้ามีคนสร้าง
พิพิธภัณฑสถานด้วยเรื่องการเมืองไทย และขอนำวัตถุเหล่านี้เป็นส่วน
หนึ่ง ผมก็ไม่มีปัญหา อย่างน้อยผมคิดว่า วัตถุพยานเหตุการณ์ 6
ตุลาที่ผมเก็บไว้ อาจจะมีมากกว่าช่วงพฤษภา 35 หรือ พฤษภา
53 ด้วยซ้ำ

ญาติของผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ 6 ตุลา รู้สึกอย่างไรบ้างกับ
โครงการของคุณ

ญาติของผู้เสียชีวิตมี 2 แบบคือ คนจำนวนหนึ่งที่ไม่อยากพูดถึง
มันอีกแล้ว เพราะพูดถึงแล้วมันเจ็บปวดมันเศร้า แต่อีกจำนวนหนึ่ง
ยังอยากเล่า อยากบันทึก ล่าสุดที่เราจัดแสดงนิทรรศการ
‘ประจักษ์ | พยาน’ ผ่านมา 43 ปี พี่สาวของคุณดนัยศักดิ์ เอี่ยม
คง เขาก็ยังเก็บกางเกงยีนส์ของน้องชายที่เสียชีวิตในวันนั้นไว้
และเอามาให้เราจัดแสดง

ผมคิดว่ามันเป็นการคืนความยุติธรรมให้กับผู้เสียชีวิตอย่างหนึ่ง
ความยุติธรรมสำหรับผมไม่ใช่เรื่องอายุความของคดี หรือ

พรบ.นิรโทษกรรม แต่มันเป็นอะไรที่มากกว่านั้นอย่างการเผยแพร่เรื่องราว หรือว่าการทำอนุสาวรีย์

ดังนั้น หน้าทีของเราคือ ต้องสร้างพื้นที่แห่งหนึ่ง ให้คนที่พร้อมแล้ว ได้บอกเล่าเรื่องราวเหล่านั้นออกมา ถ้าในอนาคตเรามีอาคารพิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่จัดแสดงวัตถุพยานเหล่านั้น มันจะดีสักแค่ไหน

ถึงที่สุดแล้ว คุณทำโครงการบันทึก 6 ตุลา และพิพิธภัณฑ์ 6 ตุลา เพื่อใครกันแน่

ไม่ต้องอ้อมค้อมเลยคือ เพื่อตัวเอง (หัวเราะ) ตอนแรกเราทำเพื่อตัวเองแน่นอน ไม่ต้องอ้างเรื่องอุดมการณ์ที่ยิ่งใหญ่ หรืออ้างว่าเรามีภารกิจส่วนตัวในการชำระสะสางประวัติศาสตร์ เราเริ่มจากตัวเองแน่นอน ส่วนมันจะชำระสะสางประวัติศาสตร์และทำให้สังคมดีขึ้นไหมก็ต้องพิสูจน์กันไป

ถ้าสมมติว่าในวันที่ 6 ตุลา 2519 คุณอายุ 20 ปี และอยู่ในกรุงเทพฯ คุณคิดว่าตัวเองทำอะไรอยู่

อะไรก็ได้ทั้งนั้น ตอนนั้นถ้าผมเกิดในครอบครัวของทหาร ผมอาจจะเป็นฝ่ายขวาก็ได้ ถ้าครอบครัวผมฟังวิทยุยานเกราะ ผมก็อาจจะไปยืนปรบมือกับความสูญเสียก็ได้ แต่ผมคิดว่าในสังคมมันยังมีความเพี้ยน เด็กที่ยืนปรบมือกับความรุนแรงใน 6 ตุลา พอโตขึ้นมาเจอประสบการณ์ใหม่ ก็อาจจะเปลี่ยนมาเป็นแนวหน้าในการต่อต้านรัฐประหารก็ได้

สำหรับผม การเมืองมันคือความเป็นไปได้ การเมืองคือความเปลี่ยนแปลง ตอนที่ผมอ่านงานวิจัยเกี่ยวกับ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือคนเสื้อแดงที่เรียกได้ว่าเป็นแนวหน้าประชาธิปไตย หลายคนเคยก็เคยเป็นฝ่าย

ชาวอยู่ในองค์กรลูกเสือชาวบ้าน แม้กระทั่งแกนนำเสื้อแดงหลายคนก็เคยเชียร์รัฐประหารมาก่อน แต่เราพูดได้ว่ามีโอกาสมากกว่าที่ฝ่ายขวาจะเปลี่ยนมาเป็นฝ่ายซ้าย มากกว่าฝ่ายซ้ายจะกลับไปเป็นฝ่ายขวา เพราะสิ่งที่เรียกว่า ‘ประชาธิปไตย’ มันเป็นสิ่งสากล ผมคิดว่าคนส่วนใหญ่จะไปในทิศทางเสรีชนมากกว่ายอมถูกกดขี่

Fact Box

- [‘โครงการบันทึก 6 ตุลา’](#) เป็นความพยายามรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 มาไว้บนแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น ภาพหลักฐาน ผู้เสียชีวิต-สูญเสียชีวิต ตลอดจนองค์ความรู้ที่สังคมไทยควรได้รับ ทั้งนี้ เพื่อให้สังคมไทยหันมาตระหนักและถอดบทเรียนจากเหตุการณ์ดังกล่าว มากกว่าถูกกลบฝังให้ลืมตามความพยายามของรัฐ
- ‘โครงการพิพิธภัณฑ 6 ตุลา’ ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ ‘บันทึก 6 ตุลา’ โดยโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นจากความร่วมมือของ ธนาพล อิวสกุล, ภัทรกร ภูทอง, อธิระวัฒน์ รุจินธรรม และเบญจมาศ วินิจจะกุล เป็นความพยายามสร้างแหล่งเรียนรู้และแหล่งข้อมูลปรากฏการณ์ความรุนแรงในสังคมไทย โดยเฉพาะความรุนแรงทางการเมือง ซึ่งมีรากเหง้ามาจากความรุนแรงทางโครงสร้างและวัฒนธรรม ทั้งมุ่งหวังสร้างพื้นที่อภิปรายแลกเปลี่ยนผ่านการรวบรวมเอกสารและหลักฐาน การจัดแสดง ล้มมนา เสวนา ภาพยนตร์ สารคดีและกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และเหตุการณ์รุนแรงทางการเมืองเหตุการณ์อื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งขณะนี้ ตัวอาคารพิพิธภัณฑียังอยู่ในขั้นรวบรวมวัตถุพยานและเงินทุน

Tags: [6 ตุลา](#), [6 ตุลา 2519](#), [โครงการบันทึก 6 ตุลา](#), [ธนาพล](#)

อิวสกุล, โครงการพิพิธภัณฑ 6 ตุลา